



ŞİNTOİZM'İN KUTSAL METİNLERİNDE YARATILIŞ HİKÂYESİ

Vedat Şafak YAMI *

Özet

Şintoizm, çoğu bilimsel eserde bir din olarak görülmemektedir; genellikle atalar kültü ve politeist folklorik inanç vasfıyla tanımlanmakla birlikte kendine özgü kutsal metinlere, ritüellere, bir liturjiye ve hatta günümüzde diyanet kurumuna sahiptir. Kutsal metinlerinin yaratılış öyküsüyle başlaması ve bağlılarını gözle görülemeyen kutsala imana davet etmesi, bu kültürün ilahi dinlerin özelliklerine en yakın inanç şeklini almasını sağlamaktadır.

Bi'setlerinden itibaren coğrafi anlamda birbirlerinden hep uzak bölgelerde yaşamış, modern çağdan önce münasebetleri olmamış, Şinto ve Yahudilik gibi ilki beşeri diğeri ilahi kaynaklı iki inancın yaratılışa taalluk eden metinlerinin şayet varsa ortak paydalarını görmemizin de yararlı olacağı düşüncesindeyim.

Panteonunda sayısız kutsal olan Şinto'nun yaratılış öyküsünü; tek tanrılı ilahi bir din olan Yahudiliğin yaratılış öyküsü ile kıyas ederek benzer ve farklı yönlerini ortaya koymak, bir nirengi noktasından hareketle az bilineni çok bilinenle kavrayabilmek açısından da doğru yöntem olacaktır.

Anahtar Kelimeler

Japon Dini, Şinto, (Şintoizm), Kojiki, Nihongi, Nihon Shoki

THE CREATION MYTH IN THE SACRED TEXTS OF SHINTO.

Abstract: Shinto is regarded as a cult in many books and essays. However it has its own liturgy, rituals, sacred texts and even a clergy. This peculiarity makes Shinto the closest belief to Abrahamic religions. Religions, cultures and even philosophers have attempted to describe the creation of Earth and Universe in their mythology and folkloric traditions. Ancient religions tried to answer the basic questions about life was through telling stories, specifically myths. The Japanese creation story has come to day from the 8th century.

Shinto has two ancient texts on the subject of creation and cosmology of gods. On the other hand, the beginning of the Torah, Genesis is the most known and popular book of the same theme. How do these two beliefs -as Jewish Bible and Shinto- answer creation questions, and do their answers look alike? If yes, in what ways do they resemble one another? In this paper a comparative analysis and commentary of the two documents is further investigated to see how these creation stories relate to each other. Priority is given to the Japanese story about the origin of Japan and her people.

Key Words

Japanese Religion, Shinto, Kojiki, Nihongi, Nihon Shoki

* Dr., Hakkari Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü Öğretim Görevlisi. vedatyami@hotmail.com



Giriş:

Yeryüzünde en çok tanınan iki milli din hangisidir sorusunun muhtemel cevabı Şinto ve Yahudilik olacaktır. Şinto, Yahudiliğin aksine bir kurucusu olmasa da tıpkı Yahudilik gibi kutsal metinlere sahip bir inançtır; doğduğu toprakların dışına hiç çıkmamış, kendine ait bir hinterlandı olmamıştır. Arkeolojik kazılarda Japon adalarının, kendisinden daha kadim Çin ya da Kore gibi medeniyetler tarafından kolonileştirildiğine dair bir bulguya rastlanılmamıştır;¹ ne var ki Japonya; antik çağlardan itibaren Kore, Çin ve Orta Asya'dan göç almış, XIV. yy.a gelindiğinde milli birliğini kurmuş ve ulusal kimliğini kazanmıştı. Japon halkı artık kendisini, göç ederek geldiği toprakların kimliğiyle tanımlamıyordu. Bu sürecin hızlı yaşanmasında, Şinto panteonu içinde sayısız miktardaki kamiler etkili olmuştur. Japonlar, kendilerinin ve vatanlarının Yüce Varlıkların devamı olduklarına inanıyorlardı.

XIX. yy.'ın ilk yarısından itibaren Japon Meji hükümeti, ülkede dini ve milli birliği tesis etmek amacıyla Şinto inancından faydalanmak niyetindedir. Hükümet düşüncesini gerçekleştirir ve bu maksatla 1868 yılında hükümet çatısı altında Şinto Diyanet Kurumu kurulur. Bu noktadan itibaren Şintoist din adamları ve tapınakları devlet nezdinde himaye ve iltifat görmeye başlayacaktır. 1869 yılında kurumun devlet içindeki konumu yükseltilerek Büyük Millet Meclisinin yerini almasına karar verilir. Takip eden yıl hükümet bir kararname yayınlar ve Japon Ulusunun yeni doktrinini açıklar: **kan nigara (Kaminin Yolu)**. Bürokratik anlamda kuruluşu gerçekleşen yeni Devlet Dininin, teokratik ve dini pratikler açısından da ülkeye nüfuz etmesi gerekmektedir; bu maksada binaen 1871 yılında hükümet bir başka kanun ile Budist mabetlerini Şinto tapınaklarına dönüştürür; ayrıca Budist rahiplerden irtidat ederek Şinto rahipliğine geçmeleri, geçmeyenlerin sivil hayata döndürüleceği söylenir.

Japon imparatorunun Güneş kamisi Amaterasu'nun soyundan olduğu inancını hükmeden Şinto, 1. ve 2. Dünya Savaşları esnasında Japon emperyalizmine ultra-milliyetçi ideolojisiyle katkıda bulunur. XX. yy.a bu minvalde giren Şinto ve ona bağlı diyanet yapısının ayrıcalıklı konumuna, ülkenin 2. Dünya Savaşından yenilgiyle çıkmasıyla son verilecektir. 1947 yılında yeni anayasa yürürlüğe girdiğinde tüm dinlere özgürlük alanı açılıyor, 1868 yılından beri Devlet Dini olarak himaye gören Şinto inancın da devlet nezdinde diğer inançlardan bir farkı kalmıyordu.

Bir dini inancın böylesi güçlü bir söylem üretebilmesinin ardında yatan etmenlerin en önemlisi, insanoğlunun ve diğer canlı hayatın var oluşuna, meydana gelişine hangi zaviyeden baktığıyla da ilgili olduğu şüphesizdir.

¹ Charles Holcombe, *The Genesis of East Asia, MÖ 221-MS 907*, Association for Asian Studies & University of Hawai'i Press, Honolulu, 2001, s.186



Jainizm², Budizm, Brahmanizm gibi Doğu dinleri hayatın var oluşuna dair suskun kalırken Şinto'nun bu konuda anlatacağı uzun bir yaratılış öyküsü vardır. Şinto VIII. yy.da, halkın inandığı ve tazim ettiği kutsallardan ziyade hanedanlık ve soylu tabakanın dini inançlarının yansıtıldığı kutsallar panteonuna sahip bir inanç olarak ortaya çıkmıştır; bi'setinden itibaren halktan ziyade emperyal güce ait olmuştur. Kutsal metinleri Kojiki ve Nihongi'de, sıradan halka ait pek bir şeyden söz edilmez. Günümüzde Şinto'nun karşı karşıya kaldığı; yeterince din adamı olmayışı,³ insanların oturduğu mahalledeki Şinto tapınağı kamisinin çocukları olduğu, dolayısıyla o tapınağın maddi olarak desteklemeleri gerektiğine dair inancın kaybolmaya yüz tutması, din adamlarını yetiştirecek eğitim kurumlarının yetersizliği, dini bir doktrinden yoksunluğu gibi ciddi problemlerin kaynağında emperyal bir din olarak doğmuş olma olgusu yatıyor olabilir. Bir devlet dini iken sahip olduğu maddi imkanlardan yoksun kalan günümüz Şinto tapınakları gelirlerini büyük ölçüde evlilik törenlerinden ve sahip oldukları arsaları kiraya vererek, din adamları ise part-time ek iş yaparak elde etme yoluna gitmişlerdir.

Batılı dinler tarihçileri Şintoizm'i yorumlamak ve yaptıkları yorumun daha iyi anlaşılabilmesini temin etmek gayesiyle başvurdukları yöntemlerden birisi kıyas dır; örneğin David L. Doerner, *Journal of Religious Studies* akademik dergisinde **Hristiyanlık ve Şinto Folkloründe Ölüm Sonrası Hayat** isimli çalışmasında böyle bir yöntem takip etmiştir.⁴ Bu çalışmada benzer bir yöntem kullanılarak Şintoizm'in kutsal metinlerindeki yaratılışa ilişkin anlatılan mitolojik öyküler, üzerinde daha geniş araştırmalar yapılan ve daha yaygın olarak bilinen Yahudiliğin yaratılışa ilişkin kutsal metni ile mukayeseli olarak ele alınacaktır.

1. Kojiki'nin Derlenme Süreci:

VIII. yy.da Karait Yahudileri, çağımız siyonizminin öncüsü olarak görülen liderleri Anan Ben David (MS d.740-öl.800) önderliğinde Ortodoks Yahudilikten koparak yeni bir mezhep kurarlar. Yahudi dinindeki sözlü geleneği ve Talmud'u reddeden bir anlayışları vardı. Bu gruba dahil Yahudiler, dört yüz yıl boyunca Yahudilik içinde oldukça güçlü bir konumda olacaklar; XIII. yy.dan itibaren etkileri azalarak günümüze değin varlıklarını koruyacaklardır. Aynı dönemde Japonya, henüz kendi alfabesini geliştirmemiş, Çin kaynaklı Budizm, Konfüçyüsçülük ve Taoizm'in etkisine girmemişti. Ülkeye egemen olan dini inanç, **kami no michi**, *kamilerin yolu* idi. Muhtemelen her aile ve klan tarafından tazim edilen birçok kutsallar vardı ve bunların yüceltildiği şamanistik ritüeller

2 Jainizm hakkında geniş bilgi için bakınız: Galip Atasağın, *Jainizm*, Selçuk İlahiyat Dergisi, 2006, Sayı: 21, s.268-297

3 Ülke genelindeki 80.000 Şinto tapınağı için sadece 12.000 Şinto din adamı görev yapmaktadır. Din adamının görev yapmadığı Şinto şapellerinde, eğitimleri henüz tamamlanmamış yardımcı Şinto rahipleri görevlidir. Halk; evlilik törenlerinde nikah kıymı ve kamilerden geldiği düşünülen hastalık, kaza ve türlü musibetlerin engellenmesi için muska ve tılsım yazılması talebinde bulunmaktadır. Devletin direk maddi desteğinin söz konusu olmadığı tapınaklar ve din adamları gelirlerinin büyük kısmını bu yolla elde ederler.

4 Örneğin: David L. Doerner, *Comparative Analysis of Life after Death in Folk Shinto and Christianity*, Japanese Journal of Religious Studies, Cilt: 4, No. 2/3, 1977, s.151-182



yapılıyordu. Arkeolojik buluntulardan elde edilen bilgilere göre, yazının olmadığı antik devirlerde Güneş tanrıçasının ülke genelinde tanınan bir figür olduğu ve Güneş kültürünün uygulandığı anlaşılmaktadır. Nesilden nesile aktarılan bir sözel gelenek mevcuttu, fakat bu gelenek henüz somut bir şekle sahip değildi. Çoğunlukla mitolojik öykülerden oluşan bu gelenek, İmparator Tenmu'nun emriyle yazılı metin haline getirilecek ve kami no michi artık Şinto⁵ olarak anılacaktır.

Şinto'ya ait bilinen en eski kutsal metinler **Kojiki** ve **Nihon Shoki**'dir. Nihon Shoki, Batı literatüründe **Nihongi** olarak bilinmektedir. Derleme ve yazımı 712 yılında tamamlanan Kojiki Türkçeye **Eski Olayların Kayıtları**, 720 yılında tamamlanan Nihongi ise **Japonya'nın Kronikleri** şeklinde tercüme edilebilir. VIII. yy.da Japon diline ait yazı karakterlerinin gelişimi henüz tamamlanmadığı için her iki metin klasik Çin diliyle kaleme alınmışlardır.⁶ Belgelerde anlatılanlar IV. yy.ın başlarından itibaren hüküm sürmeye başlayan **Yamato** (MS 300-550) ve **Asuko** (MS 550-710)⁷ hanedanlıklarının gücünü pekiştirmeye, onlara kutsallık ve meşruiyet kazandırmaya yönelik olduğu görülebilir. Kuşaktan kuşağa sözel yolla aktarılan mitolojik geleneğin yazılı kayıt altına alınması çabası sonucu kaleme alınan hikâyeler; Japon adalarının yaratılışı, Japon halkının ve imparatorluk soyunun ortaya çıkışı, imparatorluk ailesinin ve devletin ilahi kaynağı, hanedanlık ailelerinin ve klanlarının soy kütüğüne ait⁸ önemli bilgiler sunar. Belli bir olay örgüsü kurgulanarak anlatılan öyküler Giriş kısımlarından sonra; insanoğlunun yeryüzünde yaratılmasını irdelemekten ziyade, Japon imparatorluk ailesine halk nezdinde saygınlık kazandırmayı hedefler. Eski Olayların Kayıtlarında 800.000, Japonya'nın Kroniklerinde 80.000 kamiden söz edildiği anlaşılmaktadır. Nihongi, tarihi olayların anlaşılmasında sunduğu materyal açısından Kojiki'ye nazaran çok daha zengindir.

671 yılında ölen Japon İmparatoru Tenchi'nin oğlu Tenmu, babasının yerine tahta geçer, 673-686 yılları arasında hüküm sürer ve Japon ulusal devletinin kurulmasına önemli katkıları olur. Kayıtlar kitabının Mukaddeme (Önsöz) bölümünde anlatıldığına göre Tenmu, yirmi sekiz yaşında iyi eğitilmiş bir genç adam **Hiedo-no-Are**'ye tarihsel olayları ve halk hikâyelerini araştırmasını ve ezberlemesini ister.⁹ Kayıtlarda anlatılanlardan anladığımız kadarıyla, metinlerin içeriği VII. yy. sonuna doğru unutulma tehlikesi ile karşı karşıyadır ve derleme çalışması gerekmektedir. Japon hanedanı, model olarak aldığı Çin kültürünün etkisiyle, bu içeriğin hafızalardan silinmesini engellemek arzusunda. Gene Önsöz'den öğrendiğimize göre, Hiedo-no-Are kendisine denileni yaparak sözlü

5 Şinto, etimolojik olarak Çince kaynaklıdır; iki Çince fonem Şen (*ruh, kami* anlamında) ve tao (*yol* anlamında) yan yana getirilerek üretilmiştir.

6 Louis G. Perez, *History of Japan*, Greenwood Publishing Group, Incorporated, Westport, ABD, 1998, s.21

7 Aksi belirtilmedikçe tüm tarihler milattan sonradır. All dates are A.D. unless the opposite is stated.

8 Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara, 1997, s.76

9 Donald L. Philippi, *Trans. Kojiki*, Princeton, NJ: Princeton University Press; Tokyo: University of Tokyo Press, 1969, s.41



geleneği ezberler ancak öğrendiği bilgileri kaleme almaz.

İmparator Tenmu ölümünü müteakip 690-697 yılları arasında İmparator Jito, 696-707 yılları arasında İmparator Monmu hüküm sürerler ve nihayet İmparatoriçe Genmei tahta çıkar. 711 yılında İmparatoriçe **O-no-yasumaro**'ya emir vererek, daha önce Hiedo-no-Are tarafından ezberlenen bilgilerin kayda alınmasını ister. Yasumaro, ezber bilginin yazımı aşamasında, Çin alfabesindeki karakterlerin Japoncaya uyarlanması henüz tamamlanmadığı için bazı ortografi sorunları ile karşılaşır. Buna rağmen yazım emrini almasından üç ay sonra derleme işini tamamlar¹⁰. Bu iki eseri takiben, hanedanın yeni temsilcileri tarafından olayların ve Japon mitolojisinin yazdırılma geleneği devam ederek ortaya şu eserler çıkar¹¹.

* **Fudoki** - Yerel kami'nin öyküsü, (713 yılında tamamlanır).

* **Manyoshu** - Mitolojik ve seküler temalar üzerine yazılmış 10,000 yapraklık antoloji, (760 yılında tamamlanır).

* **Shoku Nihongi** - Japon Kroniklerinin Devamı, (797 yılında tamamlanır).

* **Nihon Koki** - Japonya'nın Sonraki Kroniği, (840 yılında tamamlanır).

* **Shoku Nihon Koki** - Japonya'nın Sonraki Kroniğinin Devamı, (869 yılında tamamlanır).

* **Nihon Montoku Tenno Jitsuroku** - Japon İmparatoru Montaku'nun Doğru Kayıtları, (879 yılında tamamlanır).

* **Nihon Sandai Jitsuroku** - Japonya'nın Üç Saltanat Devrinin Kayıtları (901 yılında tamamlanır).

* **Engishiki** - Elli kitaplık Şinto ritüelleri ve liturjisini ihtiva eden kanunname (901-922 yılları arası tamamlanır).

Bu eski Japon metinleri dini unsurlar taşımakla birlikte kozmolojik, mitolojik, kronolojik, politik öğeler de barındırırlar; dolayısıyla Şinto'nun ve çağımız Japon dini oluşumunun başlangıç noktaları olarak kabul edilirler. Bu koleksiyon içinde en önemlisi olarak görülen Kayıtlar, Dr. Sakamoto Taro tarafından "sanattan uzak ve çocukça" eserler olarak nitelendirmektedir¹². Sakamoto, bu eleştirisini, Kayıtlar metinlerinde anlatılanların bütünlük kaygısıyla yazılmayışından, tanrılar ve imparatorlar hakkında yazılan kötü ve iyi şeylerin yan yana olmasından, Kayıtlarda kullanılan bazı ifadelerin Çin **Tang** hanedanlığı zamanında yazılan **Wu jing zheng yi**¹³ metinlerinden intihal yoluyla oluşturulduğundan bahisle yaptığı

10 Donald L. Phippi, age., s.43

11 Bu mitolojik öyküler için bakınız: Sakamoto Tarō & John S. Brownlee, *The Six National Histories of Japan*, UBC Press, 1991; ayrıca: John S. Brownlee, *Political Thought in Japanese Historical Writing from Kojiki (712) to Tokushi Yoron (1712)*, Wilfrid Laurier University Press, Kanada, 1991.

12 John S. Brownlee, age., Notes:Chapter I, s.142'den; Sakamoto Taro, *Nihon no Shiishi to Shigaku* (Tokyo: Shibundo, 1980; ilk baskı 1966 yılında yapılmıştır), s.13.

13 MS 638 yılında Çin İmparatoru Taizong, Rahip Kong Yingda başkanlığında bir bilim heyeti toplar ve *Wu jing* (Beş Kanon) metni üzerine tefsir çalışması yapılmasını emreder. Heyet, MS 653 yılında tefsir çalışması *Wu jing zheng*'nin (Türkçesi: Beş Kanonun Doğru Manası) derleme işini tamamlar; ancak tefsiri yapılan metin içine Budizm kaynaklı olduğunu düşünülen bölümler dâhil edilemez; çünkü bu bölümlerin Konfüçyüsçülüğün şemsiyesi altına girmediklerini düşünülmemektedir; bakınız: Ching-I Tu, *Interpretation and intellectual change: Chinese hermeneutics in historical perspective*, Transactions Publishers, New Jersey, 2005, s.186.



söylemektedir. Buna rağmen Kojiki ve Nihongi, Japon halkının ilk yazılı metinleri olması itibariyle ülke nezdinde özel bir öneme sahiptir; 1977 yılında Tokumutsi Kyuya isimli bir Japon akademisyen adayı tarafından yapılan araştırmaya göre, 1940 lı yıllardan 1970 li yılların başlarına dek Japonya'da Kayıtlar hakkında yapılan bilimsel çalışma ve yayın sayısı 60 kadardır ve bu yoğunluk ilerleyen yıllarda giderek artmıştır.¹⁴ 1996 yılında ülkede yapılan nüfus sayımında 125 milyon kişiye hangi inanca mensup oldukları sorulduğunda 92 milyon kişi Şinto, 80 milyon kişi ise Budist olduğunu söylemiş. Arada çıkan yaklaşık 50 milyonluk fark Japonların, monoteizmin hâkim olduğu dünyanın geri kalan kısmından nasıl farklılaştığını göstermektedir.¹⁵

Eski Olayların Kayıtları (Kojiki), **Tanrıların Çağı** bölümüyle başlar ve Japonya'nın miladi 500 yılına dek süren hikâyesini anlatır. Tanrıların Çağı bölümünü **İnsan İmparatorları Çağı** bölümü takip eder. İnsan İmparatorları Çağı bölümünde anlatılan tarihsel olaylar, İmparator Jimmu (hükümranlığı MÖ 660-585) ile başlar ve İmparatoriçe Suiko (hükümranlığı: MS 592-628) devrinin sonuna dek sürer.¹⁶ Bu yapı içerisinde birçok olay birbiriyle bağlı olarak anlatılır.

2. Nihon Shoki'nin Derlenme Süreci:

Japonya'nın Kronikleri (Nihongi), Kayıtlara (Kojiki) nazaran çok daha uzun bir metindir; tıpkı Kayıtlar gibi Tanrıların Çağı efsanesi ile başlar ancak anlattığı tarih süreci VII. yy. sonuna dek sürer. 592-628 yılları arasında hüküm süren Japon imparatoriçesinin, ölümünden sonra kendisine izafe edilen ismi **Suiko**'dır, (Türkçesi: Geçmişle Bağlantı). İsmi ifade ettiği anlamdan, zamanın imparatorluk hanedanının, olayları tarihsel belge haline getirmeyi istemiş olabilecekleri varsayımını yapmak mümkündür. Belki bu hassasiyetten olsa gerek Kronikler, Kayıtlara nazaran daha güvenilir tarihsel belge olma niteliğindedirler. Her iki metindeki Tanrılar Çağı bölümlerinin ele aldığı ana temanın, tarih biliminden ziyade mitoloji biliminin inceleme sahasına girdiğini söylemek doğru bir tespit olacaktır. Gene de burada anlatılanlar, Japonların doğaya, dünyaya bakış açılarını ve düşünce dünyalarını anlamamıza ilişkin tarihsel bir bilgi kaynağı

Wu jing: Beş antik Çin kitabına verilen isimdir: *Şiir Kitabı*, *Tarih Kitabı*, *Ritüeller Kitabı*, *İlkbahar ve Sonbahar Yıllıkları*. 2000 yıldan beridir bu kitaplar Çin kültürünün en önemli klasikleri ve Çin medeniyetinin özünü oluşturan tarihi kaynakları arasındaki yerini muhafaza etmiştir. 700.000 Çince karakterden oluşan metinlerin İngilizceye tercümesi 2008 yılında Hanban Konfüçyüs Enstitüsü Merkezi (the Confucius Institute Headquarters) tarafından bir proje kapsamında başlatılmıştır. İngilizce tercümenin yaklaşık 1.000.000 sözcükten oluşacağı düşünülmektedir. Proje dâhilinde 2012 yılına dek öncelikle İngilizceye tercümesi yapılacak olan metinlerin daha sonra Fransızca, Almanca, İspanyolca, Rusça, Arapça, İbranice, Hintçe ve Malaycaya tercüme edilmesi planlanmaktadır. Görüldüğü gibi Türkçemiz, tercüme edilmesi planlanan diller arasında yer almamaktadır; umarım ki bu eksiklik Türk bilim çevrelerince fark edilmiştir ve bu dünya klasikleri; güzel dilimize, Türk okuyucularına ve bilim çevrelerine kazandırılır.

14 Tokumitsu Kyuya, *Kojiki Kenkyu Shi* (Tokyo: Kasama Shoin, 1977), s.335-69; John S. Brownlee, age, s.9, Notes:Chapter I s.142'den.

15 Japon ırkı genetik olarak Japonya'da MÖ 10,500 ile MÖ 300 yılları arasında yaşamış olan Jomon ırkına dayandırılır. İlginci olan Japon dili linguistik yapısının Türkçeye ve Japon ırkının Türk ırkına (özellikle Orta Asya'daki soydaşlarımızla) olan akrabalık bağıdır. Bu durum Batılı araştırmacıların da ilgisini çekmektedir; bakınız: William Wayne Farris, *Sacred Texts and Buried Treasures*, University of Hawaii Press, 1998, s.6. Louis G. Perez, *History of Japan*, Greenwood Publishing Group, Incorporated, Westport, CT, US, 1998, s.6-7,11.

16 John S. Brownlee, age., s.11.



durumundadır.

Budistler kendi inançlarına **Buda'nın Yolu** anlamına gelen **Butsido** sözcüğü ile tanımladıkları gibi, Japonlar da benzer bir yöntem takip ederek kendi inançlarını Japoncada **Kami'nin Yolu** anlamına gelen **Şinto** sözcüğü ile tanımlamışlardır. Şinto sözcüğüne, Çin kaynaklı Budizm, Tao ve Konfüçyüsçülük inançlarının VIII. yy.dan itibaren Japonya'ya girmesiyle birlikte rastlanır; Kojiki ve Nihongi'de Şinto kelimesi geçmektedir; Çince **Shentao Tanrı'nın Yolu** isim tamlamasının Japoncaya adapte edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu sözcük, Japonlar tarafından **kami no michi Tanrının Yolu** şeklinde kullanılır.¹⁷ Şintonun merkezinde **kami** vardır; Mehmet Aydın, Ansiklopedik Dinler Sözlüğünde kamiyi şöyle tanımlar: “*Kami kavramı, Japon mitolojisinde görülen binlerce tanrısal varlıkla ilgilidir. Ancak bu, saygılı bir dindarlığı ilham etmektedir. Böylece, insan varlıkları olduğu kadar tabii fenomenler de kamilerin tabiatına sahip olmaktadır. Netice olarak esasında onlar iyidirler. Bütün hayat kamilerle birlikte ve onlarla uyum halinde iken saf bir kalple inayeti bilebilir. Böylece kamilerin himayesinde takdise geçebilir. Bunun ihtiva ettiği mutluluk, gelecek hayat için beklenmemelidir. Özellikle bu hayat için beklenmelidir.*”¹⁸ Rüzgâr, fırtına, şimşek, gök gürültüsü, depremler gibi kaygı verici bazen de insanı çaresiz bırakan doğa olayları; güneş, ay ve yıldızlar gibi erişilmesi imkânsız ancak etkileyici göksel varlıklar; nehirler, dağlar, ırmaklar gibi yeryüzü harikaları, ilahi kaynaklı bir inançla karşılaşmamış ilkel insan için birer kami olabilir. Arkaik devirlerden itibaren kami kavramı ifa ettiği göreve göre iki tiptir: **uji-gami** ve **hito-gami**. Uji-gami ler ait oldukları ailenin, klanın koruyucusu durumundadır ve politik gücün de temsilcisidirler; dolayısıyla grubun tüm mensupları tarafından tazim edilmeleri gerekir. Hito-gami ise ferde ait olan kami durumundadır. Tekil olduğundan sosyal ve politik gücü temsil etmez; sadece ait oldukları birey tarafından tazimi gerekir.

3. Kojiki ve Nihongi'de Yaratılış Efsanesi:

Kaos ve düzensizlik içinden Gök ve Yer oluştu. Gök ve Yeri takiben insan gözüyle görülmesi imkânsız on iki Yüce Varlık meydana geldi.¹⁹

Gök ve Yer ayrıldığında önce üç Yüce Ruh vardı; bunlar: **Göğün Aziz Merkezinin Usta Ruhu, Aziz Yüce Harikalar Üreten Ruh, Kutsal Harikalar Üreten Ata** idi. Bu üç Ruh kendiliklerinden doğmuşlar ve doğduktan sonra gizlenmişlerdi. Onlardan sonra iki Yüce Varlık daha kendiliklerinden doğdular; bunlar **Hoş Kamış sürgünü Prens Ağabey, Göksel Sonsuz Yaşamlı Ayakta**

17 Japonların kami sözcüğüne yükledikleri anlamın tam karşılığı Tanrı değildir. Biz alışageldiğimiz anlamda bu karşılığı kullansak da, Japon kamileri beşeri özellikler taşıdığından ve zaman zaman insan formuna girdiklerinden dolayı belki “Yüce Varlık, Aziz Ruh” tanımlaması daha doğru bir kullanım olabilir. Kudret Emiroğlu tarafından Türkçeye tercüme edilen “Doğu Mitolojisi, Tanrı'nın Maskeleri” isimli kitapta kami karşılığı olarak “Göksel Ruh” sözcüğü tercih edilmiştir, bakınız: Joseph Campbell, *Doğu Mitolojisi, Tanrı'nın Maskeleri*, Çev.: Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, İstanbul, 1993.

18 Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Din Bilimleri Yayınları, Konya, 2005, s.733.

19 Nihongi, s.10-14.



Duran Ruh idiler. İlk olarak doğan bu beş Yüce Varlık sonra doğanlardan ayrı idiler. Sonra **Yeryüzü Sonsuz Yaşamlı Ayakta Duran Ruh** ve **Bolluk İçinde Birleştiren Usta Ruh** doğdular; bu ikisi de diğerlerinden uzakta gizlendiler. Daha sonra **Çamur Yeryüzü Lordu** ve kız kardeşi **Çamur Yeryüzü Hanfendisi, Tohum Birleştiren Ruh, Hayat Birleştiren Ruh, Geniş Yerin Ağabeyi, Geniş Yerin Ablası, Mükemmel Dış Ruh**, kız kardeşi **Huşu Veren Hanım, Davet Eden Erkek ve kız kardeşi Davet Eden Kadın** doğdular.²⁰

Yüce Varlıklar, Davet Eden Erkek **İzagami** ve Davet Eden Kadın **İzanami** bu varlıkların sonuncuları idiler ve önceki Yüce Varlıklar yönetimi altında görevleri, deniz üzerinde gelişigüzel bir şekilde sürüklenen parçaları toprak haline getirmektir. Bu iki varlık **Gök Köprüsünün**²¹ yanında durdular ve ellerindeki mızrağı²² altlarında bulunan sulara daldırdılar ve karıştırdılar. Mızrağı sudan çekince, mızraktan damlayan damlalar birikti ve **Onogoro** adası oluştu.²³

İzagami ve İzanami Gökten Onogoro adasına indiler, burada **Göksel Aziz Sütunu** ve **Sekiz Hayal Odasını** gördüler. Sonra İzagami, İzanami'ye *"Çocuklarımızı yaratmanın zamanı geldi, Göksel Aziz Sütun'un arkasına geçelim ve birleşelim, sen soldan git, ben sağdan gideyim"* dedi; Buluştular ve Aziz Kadın, Aziz Erkeğe *"Ah! Ne hoş bir adam!"* dedi. Aziz Erkek de Aziz Kadına *"Ah! Ne hoş bir kadın!"* dedi. Fakat sonra hata yaptıklarının farkına vardı ve şöyle dedi: *"Vah! Önce sen konuştun. Hâlbuki önce ben konuşmalıyım."* Bu ilişkiden doğan çocuğa **Sülük** adını koydular, **Huriko**. Huriko üç yaşına kadar ayaküstünde duramadı, yürüyemedi. Sonra bu çocuğu sazdan bir sandala koydular ve nehre bıraktılar. **Aha** isminde bir çocukları daha oldu, ancak bu çocuk da evlatları arasında sayılmadı. İki aziz ruh kafa kafaya verdiler ve düşündüler: *"Doğurduğumuz çocuklar iyi değil, Bunu aziz makama bildirmeliyiz."* Durumu **Aziz Göksel Varlıklara** anlattıklarında onlar kehanette bulundular ve geri dönmelerini söylediler: *"Çocuklar iyi değil, çünkü önce aziz kadın konuştu. Geri gidin ve işinizi tamamlayın."* Sonra bu iki Yüce Varlık yeryüzüne indiler, evlendiler ve çocukları oldu; çocukları Japonya'nın yedi adası, adalardaki dağlar, nehirler ve ormanları idi.²⁴

Sonra İzanami, **Futana-in Iyo** adasını doğurdu. Bu ada, bir gövdeye ve dört çehreye sahipti, her bir çehrenin farklı bir adı vardı. Böylelikle **Iyo** adasına *Hoş Prenses*, **Sanuki** adasına *İyi Pişmiş Pirinç Prensesi*, **Aha** adasına *Muhteşem Yiyecek Prensesi*, **Tosa** adasına *Cesur İyi Genç* isimleri verildi. Sonra **Oki** yakınında **Mitsuko** adası doğdu ve **Göksel Geniş Kalpli Genç** ismini aldı. Bu adanın da bir gövdesi ve dört çehresi vardı ve her bir çehreye bir isim verildi; **Tsukushi** adasına *Beyaz Güneş*

20 Kojiki, Yer ve Gögün Başlangıcı.

21 Japon yaratılış efsanesindeki ismi *Ama-no-uki-hashi* dir. Gök ile yeri birbirinden ayıran, muallakta yüzer vaziyette bulunan köprü-nün yıkıldığına ya da yeryüzü sularına gömüldüğüne inanılır; bakınız: Jeremy Roberts, *Japanese Mythology-A to Z* -, Facts on File Inc., New York, 2004, s.53-54.

22 İzagami'nin deniz sularını karıştırırken kullandığı kutsal mızrak bazı bilim insanlarıncı falik sembol olarak görülmüştür.

23 Nihongi, s.10-14.

24 Kojiki, Yüce Varlıkların Kur Yapmaları.



Genci, Toyo adasına *Verimli Güneş Genci*, *Hi* adasına *Verimli Muhteşem Genç Lordu Karşılayan Cesur Güneş* ismi verildi.²⁵

İzanami, **Amaterasu-o-mi-kami**'yi doğurdu. Ameterasu öylesine parlak ışıldıyordu ki ebeveynleri tarafından hüküm sürmesi için Gökyüzüne gönderildi ve orada Güneş Tanrıçası oldu; böylelikle Güneş yaratılmış oldu. Güneş Tanrıçasının parlayan genç erkek kardeşi de Gökyüzüne gönderildi ve kız kardeşiyle gücü paylaştı. Böylelikle Ay yaratılmış oldu. İzanami daha sonra **Susa-na-wo**'yu doğurdu. Susa-na-wo öylesine hırçın ve sert tabiatlı idi ki, Onu Karanlıklar Ülkesine hüküm sürmesi için göndermek zorunda kaldılar. İzanami en son olarak **Ateş Tanrısı**nı doğurdu; çocuk annesini öylesine yaktı ki, annesi öldü. Fakat bu yaratılış zincirinin kırılmasına engel olmadı. Annenin kusmuğundan, dışkısından ve babanın gözyaşlarından diğer Yüce Varlıklar oluşmaya başladı.²⁶

Tanrılar Çağı bölümü buradan itibaren Karanlıklar Ülkesi tanrısının, kız kardeşi Amaterasu'nun sarayında yaptığı kötü işleri anlatmakla devam eder. Susa-na-wo kız kardeşine öyle kötü bir şaka yapar ki, tanrıça sarayını terk eder, bir mağaraya sığınır, böylelikle tüm dünya karanlıklar içinde kalır. Diğer tanrılar toplanırlar, mağaranın önünde ateş yakarlar, içlerinden bir tanrıça mağaranın girişinde müzik eşliğinde dans eder, diğer tanrılar da öylesine yüksek sesle kahkaha atarlar ki meraklanan Güneş tanrıçası dışarı çıkar, Tanrılar, Ameterasu'yu yakalarlar ve eski yerine gönderirler ve o anda dünya tekrar aydınlanır. Susa-na-wo kız kardeşinin sarayından alınır ve Karanlıklar Ülkesindeki eski yerine gönderilmek üzere yola çıkılır. Fakat yol üzerinde Susa-na-wo, Japonya'ya uğrar ve burada birçok çocuğun babası olur; bir anlamda yaratır.²⁷

Aziz Parlak Büyük Yüce Ruh, babası İzagami nehirde sol gözünü yıkarken oluşan damlalardan doğmuştu; **Aziz Ay Gecesi Sahibi**, babası İzagami sağ gözünü yıkarken doğmuştu ve Fırtına tanrısı **Susa-no-wo**, babası İzagami kutsal burnunu yıkarken doğmuştu. Bu üç kardeşten sonuncusu bir gün kız kardeşi Amaterasu'ya öyle küçük düşürücü bir oyun oynadı ki, tanrıça bir mağaraya saklandı. Gök ve Yer karardı. Gök Ovasının sekiz milyon ruhu, tanrıçayı saklandığı mağaradan dışarı çıkarabilmek için mağaranın önüne ağaç kütükleri getirdiler ve ateş yaktilar. **Uzume** isimli dişi ruh ateş eşliğinde dans etmeye başladı ve diğerleri Ona alkış tuttular ve kahkahalar attılar. Meraklanan tanrıça mağara kapısını açtı ve gözüne ayna tuttular. Kendi suretini ilk defa aynada gören tanrıça dışarı çıktı ve o anda Onu yakaladılar ve Göğe gönderdiler.²⁸

Gök Ülkesindeki²⁹ tanrılar, Güneş tanrıçası Amaterasu'nun torunu Ninigi-no-

25 Kujiko, Yüce Varlıkların Kur Yapmaları.

26 Nihongi, s.18-20.

27 Nihongi, s.45-59.

28 Kojiki, s.4-7.

29 Şinto metinlerinde, Gök Ülkesi *Ama* sözcüğü ile tanımlanır. Tanrıların hepsi Ama'da mukim değildir, bir kısmı yeryüzünde yaşarlar. Hristiyan teolojisinin tersine, ruhun bedenden ayrıldıktan sonraki durağı Ama değildir. İfade ettiği anlam itibarıyla Yunan mito-



Mikoto'nun yeryüzüne gönderilerek Japon adalarında hüküm sürmesi için karara varırlar. Ninigi-no-Mikoto, büyük annesi Amaterasu'nun kendisine verdiği üç hazine hediyelerle -bir kılıç, bir mücevher, bir ayna- birlikte Kyushu adasına iner. Ninigi evlenir, çocukları, torunları olur. Büyük büyük torunlarından birisinin adı Jimnu Tenno'dur. Jimnu Tenno, aynı zamanda Gök Hükümdarı anlamına gelir ve Japonya'da imparatorluk ailesinin başına, yani imparatora verilen isimdir. Ninigi, Kyushu adasından doğuya, Japonya'nın iç kısımlarına doğru yönelir ve on bir Şubat 660 tarihinde Yamato devletini kurar. Bu devletin kurucusu Jimnu Tenno ve bu tarih Japon imparatorluğunun başlangıcı olarak kabul edilir.³⁰

Yamato ailesi ve onlara bağlı olan klan, diğer klanlar üzerinde hâkimiyet sağlayınca bu anlatılanlar diğer klanlar tarafından doğru olarak kabul görür ve Ninige'ye verilen üç kutsal hediye imparatorluğun sembolleri olarak yerleşik hale gelir. Zamanla bu efsaneler halk nezdinde de kutsallık kazanarak Japon kültürünün oluşumuna katkı sağlar ve Japon ırkının üstünlüğü fikri doğar.

Şinto, günümüz Japon dininin oluşumunun çıkış noktası, kutsal metinleri Kojiki ve Nihongi ise, Japon ulusunun dinler tarihine önemli bir katkısı olarak değerlendirilebilir. Her iki metinde anlatılan yaratılış efsanesi, prehistorik çağlardan beri Japon adalarında sözlü gelenek olarak kuşaktan kuşağa aktarılırken unutulma ve yok olma tehlikesi ile karşılaşmış ve VII. yy.ın ilk çeyreğinde yazılı hale getirilerek bugünlere ulaşabilmiştir. Her iki metnin de giriş kısmından itibaren iki bölümü Tanrıların Çağı olarak adlandırılır, bu bölümlerde tanrıların bir nevi soy kütüğü çıkarılır ve Japon adalarının bu tanrılar eliyle oluşum hikâyeleri anlatılır. Bunların içinde en dikkat çekici olanı kuşkusuz İzanami ve İzanagi'nin gökyüzü köprüsünün yanında, ellerinde kendilerine diğer Yüce Varlıklar tarafından verilmiş mücevher kakmalı mızrakla, yeryüzü sularını karıştırmaları ve mızrağı sudan çektiklerinde ucundan damlayan suyun birikerek bir ada oluşması hikâyesidir. Daha sonra iki Yüce Varlık yeryüzüne inerler ve kendilerinden diğer tanrı ve tanrıçalar oluşmaya başlar. Yaratılış Efsanesi, İzanami ve İzanagi'den doğan toplam yedi kuşak kamiye ve evrenin diğer varlıklarını betimler.³¹

Efsane, benzer çerçevede, Japon adalarının tümü oluşuncaya dek devam eder. Burada Tanrılar Çağı bölümü tamamlanır ve İmparatorlar Çağı bölümü başlar. İmparatorlar Çağı bölümü, imparator Jimnu'dan başlayıp imparatoriçe Suiko'ya dek hüküm süren otuz üç imparatorun hikâyesi ve soy kütükleri anlatılır. Kayıtlar

lojisindeki Olimpos dağı ile benzer özellikler taşır. Şinto'ya göre yaşayan insanlarla ölümler arasında çok güçlü bir bağ vardır. Bir insan öldükten sonra varlığı sona ermez. Bunun yerine- şayet doğru şekilde kutsanırsa- kami olur, kutsallık kazanır ve ailenin rahmete ermiş tanrıları arasındaki yerini alır. Aile bireyleri kamilerinden ihsan ve imdat dileyebilirler. Ancak bireyler aile kamilerini incitecek bir hareketle bulunmamalıdır; aksi halde ölünün ruhu azap çeker; bakınız: Jeremy Roberts, *Japanese Mythology-A to Z*, Facts on File Inc., New York, 2004, s.25.

30 Nihongi, s.45-59.

31 Bu varlıklar arasında Japon adaları olduğu gibi Güneş, Ay, dağlar, nehirler, ırmaklar, ormanlar ve ateş gibi elementler de vardır. Yazı dili ve hikâyelerin özü Çin kaynaklarından alıntıdır. Kayıtlar ve Kronikler metinlerinin dil bilimsel analizinin ve oluşum aşamalarının ele alındığı bölümleri için bakınız: H. Byron Earhart, *Japanese Religion, Unity and Diversity*, Wadsworth Publishing Co., California, USA, 1982.



ve Kronikler kitapları, Japon halkının kutsalla olan ilişkisinin ilk defa yazılı hale gelmesi, Japon imparatorluk ailesini Güneş tanrıçası ile irtibatlandırması itibariyle hem Dinler Tarihi disiplini için hem de siyaset tarihçileri için eşsiz ve oldukça ehemmiyete haiz nadir eserlerdir. Batılı bilim insanları bu hazinenin farkına XIX. yy.ın ortalarından itibaren varmışlar ve günümüze değin farklı tercümeleri yapılmıştır. Ayrıca bu eserler üzerinde, hem dinler tarihi hem de siyaset tarihi alanında oldukça çok sayıda makale ve kitap bilimsel yöntemler kullanılarak yazılmıştır.

4. Tekvin'de Anlatılan Yaratılış Hikâyesi; Genesis:

Dilimizde Tekvin olarak isimlendirilen Genesis, Eski Ahit'in ilk kitabıdır. Tekvin'de anlatılan yaratılış hikayesi bazı insanlara göre gerçektir, bazılarına göre ise metaforik ağırlıklı bir anlatıdan ibarettir. Bu anlatıya göre Tanrı, yeryüzünü ve içindeki varlıkları belli bir süre içerisinde, her birine ayrı günler ayırarak yaratmıştır. Sonunda, bugün yaşayan insan ırkının ilk atalarını erkek ve kadın formunda, yemeleri ve karınlarını doyurmaları için de nebatat ve hayvanat nesillerini var etmiştir. Bu sürecin sonunda, yaptığı işten memnun bir vaziyette dinlenmeye çekilmiştir.

Tevrat, üç kitaptan oluşur: 1.Torah, 2.Neviim, 3.Ketuvim. Beş bölümden oluşan Torah'ın ilk bölümü Tekvin, elli baptan oluşur ve Yunancada "yaradılış, doğuş" anlamına gelen Genesis olarak da bilinir. Genesis, dünyanın yaratılışını, Âdem ile Havva'yı, cennetten kovuluşu, Habil ve Kabil'i, Nuh Tufanı'nı, Babil Kulesi'ni ve İbrahim, İshak, Yakup ve Yusuf peygamberleri anlatırken Yehova'nın tanrısal doğasını ve insanlarla ilişkisinden bahseder. Genesis'e göre Tanrı dünyayı hiçlikden yaratmıştır. Dünya, bize anlatıldığına göre şekilsiz ve boştu. Tanrı ışık olsun dedi ve ışık oldu. Tanrı'nın yaratması için, olmasını dilediği şeyi söylemesi yeterlidir.

4.1.Genesis Yaratılış Ayetleri:

Genesis'de Tanrı'nın yaratması için söylemesi yeterlidir. **Söz** kelimesinin karşılığı olarak Yunanca **Logos** kelimesi kullanılır. Logos sözcüğünden, logos-ical=logical (mantıklı) kelimesi türetilmiştir. Dolayısıyla tanrısal söze dayalı olan her şey mantıklıdır, sadece tanrısal konuşmayı yansıtmaz tanrısal düşünceyi de yansıtır. Yedi ayrı aşamada, Yeryüzünün, Göğün ve bunlara bağlı özelliklerin yaratılışı anlatılır ve Tanrı nihayet dinlenir, (1:1-24):

Birinci Gün: İlk emir ve ışığın yaratılışı; *"Başlangıçta Tanrı göğü ve yeri yarattı. Yer boştu, yeryüzü şekilleri yoktu; engin karanlıklarla kaplıydı. Tanrı'nın Ruhu suların üzerinde dalgalanıyordu. Tanrı, "Işık olsun" diye buyurdu ve ışık oldu."* (1-3)

İkinci Gün: İkinci emirle Göğün yaratılışı; *"Tanrı, Suların ortasında bir kubbe olsun, suları birbirinden ayırsın" diye buyurdu. Ve öyle oldu. Tanrı gök kubbeyi yarattı. Kubbenin altındaki suları üstündeki sulardan ayırdı."* (6-7)

Üçüncü Gün: Üçüncü ve dördüncü emirler; karaların, denizlerin ve nebatatın



yaratılışı; “Tanrı, “Göğün altındaki sular bir yere toplansın, kuru toprak görünsün” diye buyurdu ve öyle oldu. Kuru alana “Kara”, toplanan sulara “Deniz” adını verdi. Tanrı bunun iyi olduğunu gördü. Tanrı, “Yeryüzü bitkiler, tohum veren otlar, türüne göre tohumu meyvesinde bulunan meyve ağaçları üretsın” diye buyurdu ve öyle oldu.” (9-11)

Dördüncü Gün: Beşinci emirle iki büyük ışığın-kast olunan muhtemelen mevsimler, yıllar, Ay, Güneş ve yıldızlar-yaratılışı; “Tanrı şöyle buyurdu: “Gök kubbede gündüzü geceden ayıracak, yeryüzünü aydınlatacak ışıklar olsun. Belirtileri, mevsimleri, günleri, yılları göstere.” Ve öyle oldu. Tanrı büyüğü gündüze, küçüğü geceye egemen olacak iki büyük ışığı ve yıldızları yarattı.” (14-16)

Beşinci Gün: Altıncı emirle denizlerin ve göklerin canlı varlıklarla dolmasını emreder; “Tanrı, “Sular canlı yaratıklarla dolup taşsın, yeryüzünün üzerinde, gökte kuşlar uçuşsun” diye buyurdu. Tanrı büyük deniz canavarlarını, sularda kaynaşan canlıları ve uçan çeşitli varlıkları yarattı. Bunun iyi olduğunu gördü.” (20-21)

Altıncı Gün: Yedinci emirle topraktan canlı varlıklar çıkarılması istenir; “Tanrı, “Yeryüzü çeşit çeşit canlı yaratık, evcil ve yabanıl hayvan, sürüngen türetsın” diye buyurdu. Ve öyle oldu. Tanrı çeşit çeşit yabanıl hayvan, evcil hayvan, sürüngen yarattı. Bunun iyi olduğunu gördü.” (24-25)

Yedinci Gün: Gökleri, Yeryüzünü ve içindekilerini yaratan Tanrı dinlemeye çekilir. (2:2)

İnsanlar, dişi ve erkek olarak tanrı suretinde yaratıldılar, (1:27).³² Âdem, yeryüzündeki topraktan (çamur) yaratıldı (2:7). Havva ise Âdem’in kaburga kemiklerinden yaratıldı, (2:21-22). Yirmi beşinci ayetten itibaren yaratma eylemi tamamlanır ve yaratılanlar Tanrı tarafından “iyi” olarak nitelendirilir, (1:25). Erkek ve Kadının tanrı suretinde yaratılmış olmalarını tartışan Wayne Grudem bu konuda şöyle bir yorum yapar:³³ “Erkek ve Kadının, Tanrı’nın suretinde yaratılmış olmaları bize ilk olarak, Tanrı ve insan arasındaki uyuma dayalı karşılıklı ilişkiyi; iki, birey ve önem bazında eşitliklerini; üç, oynadıkları rol ve otoriteleri itibariyle farklılıklarını gösterir.” Wayne, kitabında İnsanın Yaratılışını tartıştığı bölümde; insanın yaratılış amacı ve yeryüzündeki varlığının hikmeti, hayatın anlamı, insanın yeryüzüne indirilmesi sonucu insanda tezahürünü bulan tanrı görüntüsünün ifsada uğraması gibi hem teolojiyi hem de felsefi disiplinleri ilgilendiren sorulara yanıt arar.

Cennette Âdem ve Havva’ya, iyi ve kötünün bilgisini saklayan yasak ağacın meyvesinden yememeleri, yerlerse ölecekleri söylenir. Yaşam sahibi bütün varlıklar bir gün öleceklerdir; ancak sadece insanoğlu bunun bilgisine sahiptir. Tanrısal özellikleri kesbetme arzusuyla (3:3-5) ağacın meyvesinden yerler ve

32 Adem ve Havva’nın Tanrı suretinde yaratılması, teologları erken çağlardan itibaren meşgul eden bir konu olmuştur. Yaratılışta Tanrı ve insan arasındaki benzerlik hakkında İskenderiyeli Philo (MÖ 15 -MS 50) ve arkasından Roshî (1040-1105) görüşlerini beyan ederken, benzerliğin kavramsal bir ilk model-prototip olduğu sonucuna varmışlardır; bakınız: Emil Schurer, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*, T&T Clark Ltd., Scotland, 2004, s.813-886; ayrıca: Kristen E. Kvam, *Eve and Adam: Jewish, Christian, and Muslim Readings on Genesis and Gender*, Indiana University Press, USA, 1999, s.208,209.

33 Yazar, bu yorumunu yaptıktan sonra her bir madde için ayrı ayrı uzun mütalaasını yapar ve Torah’dan ayetlerle deliller getirir; bakınız: Wayne Grudem, *An Introduction to Biblical Doctrine, Systematic Theology*, Inter-Varsity Press, Leicester, England, 2000, s.454-461.



yeryüzüne indirilirler. İşte bu noktadan itibaren insan ırkının dünya üzerindeki tarihi ve bu tarih içinde karşılaşacağı sorunlar da başlamış olur. On ikinci baptan itibaren İbrahim'in Tanrı'yla olan diyalogları başlar.³⁴

Tora'nın yazarı ya da yazarları hakkında farklı hipotezler³⁵ vardır; bilim tarihinde bu sorunun cevabı ilk kez XVII. yy.da Baruch Spinoza (1632-1677) ve diğer Aydınlanma Çağı düşünürlerince bulunmaya çalışılmıştır.

Tartışmalar ve Sonuç:

Toronto Üniversitesi'nde Japon tarihi doçenti olan John S. Brownlee'nin şu tespitine katılmamak mümkün değildir; *"Nasıl ki Şinto'nun kutsiyet izafe ettiği 'kami'ler, semavi dinlerin retoriğinde karşılığını bulmadığından anlaşılması zor varlıklarsa, İzagami'nin mızrağını Yeryüzü sularına daldırıp çektikten sonra doğan kutsal varlıklara -muhtemelen ki anlamakta güçlük çektiklerinden- hemen hiç bir Batılı teolog ilgi göstermemiş, ancak Japon teologlar bu konuya oldukça ilgi duymuşlar ve onları detaylı kronolojik ve genealogik sıralamaya tabi tutmuşlardır."*³⁶ Kami kavramı, sadece Şinto panteonunda işgal ettiği mahal ve ifa ettiği vazifesi itibarıyla değil, Japon halkının atalar kültü telakkisindeki fonksiyonları ve Budizm'le senkretik (bağdaşık) hale gelmiş Japon dinindeki ibadet, taat, ailenin ölmüş bireylerini tazim ve taltif ritüelleri itibarıyla da semavi dinlerin mensuplarıncaya anlaşılması oldukça zor bir kavramdır. Dolayısıyla Tekvin'de evreni, yeryüzünü ve canlıları yoktan var eden tanrı sözcüğünü kaldırıp, yerine kami kavramını yerleştirmek mümkün değildir; tersi de mümkün değildir. Çünkü semavi dinler, atalar kültü kavramlarıyla izah edilemez. Öte yandan Şinto, sadece atalar kültüründen ibaret değildir, her ne kadar Tekvin'in aksine Japon adaları haricindeki dünyanın var oluşuna dair bir önermede bulunmasa ve içinde bol miktarda mitolojik unsurlar mündemiç olsun dahi, bir yaratılış metnine ve ibadetin günlük rutinine ilişkin din adamları hiyerarşisine sahiptir.

Japon Kayıtlar ve Kronikler metinlerindeki Tanrılar Çağı bölümlerinde tasvir edilen tanrıların âşık olmaları, evlenmeleri, hastalanmaları, yapılan kötü şakalara kızmaları, aralarında tartışmalar çıkması gibi olaylara baktığımız zaman, Şinto panteonunun antropomorfik özellikler taşıyan kutsallardan oluştuğunu belirtmemiz gerekiyor. Aynı şekilde, yedinci günün sonunda dinlenmeye çekilen

34 "Tanrı İbrahim'e, 'Ülkeni, akrabalarını, baba evini bırak, sana göstereceğim ülkeye git' dedi. Seni büyük bir ulus yapacağım, Seni kutsayacak, sana ün kazandıracakım, Bereket kaynağı olacaksın. Seni kutsayanları kutsayacak, Seni lanetleyeni lanetleyeceğim. Yeryüzündeki bütün halklar Senin aracılığınla kutsanacak. İbrahim Tanrı'nın buyurduğu gibi yola çıktı. Lut da onunla birlikte gitti." (12:1-4)

35 Belge Hipotezine (the Documentary Hypothesis) göre Torah, diyakronik olarak dört farklı derleme usulüne tâbi olmuş olabilir; birincisi: Yahvist, Musevi tanrısı Yahve'nin ismiyle anılır ve J sembolüyle bilinir, ikincisi: Elohist, Tanrı Elohim'in isminden mülhemdir ve E sembolüyle tanımlanır, üçüncüsü: D belgesidir ve MÖ 622 yılında Tapınak'da bulunan metne dayalı olarak yazılmıştır, dördüncüsü: P belgesidir ve derleme süreci itibarıyla kronolojik olarak Babil sürgününe dek dayandırılır. Genesis kitabı için en kabul gören hipotezler, J ve P belgesel kaynaklardır. Bakınız : --, *The New Oxford Annotated Bible with Apocrypha*, Introduction, Oxford University Press, USA, 2007. J.W. Rogerson, *Old Testament, Oxford Handbook of Biblical Studies*, Rogerson, J. W.(Editor), Oxford Handbook of Biblical Studies, Oxford University Press, UK, 2006, s.6-15. Adam Potkay & Monica Brzezinski Potkay, *The Bible as the Root of Western Literature*, Recorded Books LLC, USA, 2001.

36 John S. Brownlee, age., s.4.



ve Yakup peygamberle güreş tutan (Tekvin, 32:24-32) tanrı betimlemesi, insansı vasıflar ithaf edilen bir yüce varlık resmi çizmektedir. Antropomorfik vasıfları itibariyle mitolojik unsurlar; bu kutsalların Japon kutsal metinlerinde belirtildiği üzere “hiç”likten olmaları ve her iki dine göre diğer varlıkları “hiç”likten var etmeleri³⁷ itibariyle ise bizim anladığımız anlamda teolojik motifler taşıdığı söylenebilir.

Torah'ın ve Şinto metinlerinin başlangıç cümlelerindeki dikkate değer semantik benzerlik bir yana, bu metinlerin ait oldukları ulusların dillerinin yaşaması, gelişmesi ve orijinalliklerini koruması açısından önemli katkı yaptıkları söylenebilir; Japon düşünür Motoori Norinaga'ya (1730-1801) göre; şayet Kayıtlar ve Kroniklerin asıl metinleri elimize ulaşmamış olsaydı antik Japon dili modern çağda unutulmuş olurdu.³⁸

İzagami'nin deniz sularını karıştırırken kullandığı **kutsal mızrak**, bazı bilim insanlarınca **falik sembol** olarak görülmüştür. Belki biraz zorlama olarak düşünülse de şu saptamayı yapmak, dinler tarihine bir katkı olarak görülebilir: Ortaya çıkışı itibariyle bir pagan âdeti olarak görülen ve falik üreme sembolizmi taşıdığı varsayılan **Maypole** (Mayıs Direği) şöleni, Hristiyanlıkta geleneksel olarak yaz mevsiminin ortasını kutlamak için yapılan şölendir. Bir piknik yerine benzeyen alanın ortasına dikilen ve etrafında dans edilen direği, İzagami'nin mızrağına benzetmek olasıdır. Dolayısıyla her iki dinin mensuplarının inancında var olan bu sembolizm, insanoğlunun üremesine atıfta bulunan ve neslin devamı konusunu irdeleyen benzer bir düşüncenin ürünüdür.

Sonuç olarak, Kayıtlar ve Kronikler metinlerine Şinto'nun Genesis'i nazarıyla bakmak hiç de yanıltıcı olmayacak, belki de Japon dinini alıșageldiğimiz semavi dinlerin terimleri ile tanımlayabilmek açısından bize yardımcı olacaktır.

37 Hristiyanlık teolojisiindeki “*creatio ex nihilo*” doktrini ile benzerlik taşıyor; bakınız: Yuhanna, Bap 1/3 (Her şey onun ile oldu ve onsuz olmuş olanlardan hiç bir şey onsuz olmadı); Pavlus'un Romalılara Mektubu, Bap 4/17 (İbrahim ki, ölüleri diriltten ve olmayan şeyleri olanlar gibi çağırın Tanrının karşısında iman etti); Pavlus'un Korintoslulara Birinci Mektubu, Bap 1/28 (ve Tanrı, olan şeyleri iptal etmek için, olmayan şeyleri, dünyanın adı ve hor görünen şeylerini seçti); İbranilere Bap 11/3 (İmanla anlıyoruz ki, âlemler Tanrı'nın sözü ile teşkil olundular, şöyle ki, görünen şey zahir olandan olmadı).

38 Motoori Norinaga (1730-1801) Japon dilinin gramatik yapısı üzerine yapılan çalışmaların öncüsü sayılır. Tokugawa (Edo) devrinin (1603-1868) bir çeşit Aydınlanma Okulu olarak görülen “Kokugaku” geleneğinin (Şinto ve antik Japon edebiyatı üzerine çalışan ekol) dört önemli temsilcisinden biri olan Kamo no Mabuchi'nin öğrencisidir. Kamo no Mabuchi, Norinaga'ya Kayıtlar ve Kronikler üzerine çalışmasını tavsiye eden kişidir; daha geniş bilgi için bakınız: David Pollack, *The Fracture of Meaning: Japan's Synthesis of China from the Eighth through Eighteenth Centuries*. Princeton University Press, Princeton, 1986.



KAYNAKÇA

- Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara, 1997.
- Adam Potkay & Monica Brzezinski Potkay, *The Bible as the Root of Western Literature*, Recorded Books LLC, USA, 2001.
- Charles Holcombe, *The Genesis of East Asia, 221 B.C. - A.D. 907*, Assosiation for Asian Studies & University of Hawai'i Press, Honolulu, 2001.
- David Pollack, *The Fracture of Meaning: Japan's Synthesis of China from the Eighth through Eighteenth Centuries*. Princeton University Press, Princeton, 1986.
- David L. Doerner, *Comparative Analysis of Life after Death in Folk Shinto and Christianity*, Japanese Journal of Religious Studies, Cilt: 4, No. 2/3, 1977.
- Donald L. Philippi, *Trans. Kojiki*, Princeton, NJ: Princeton University Press; Tokyo: University of Tokyo Press, 1969.
- Emil Schurer, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*, T&T Clark Ltd., Scotland, 2004.
- J.W. Rogerson, *Old Testament, Oxford Handbook of Biblical Studies*, Rogerson, J. W.(Editor), Oxford Handbook of Biblical Studies, Oxford University Press, UK, 2006.
- Jeremy Roberts, *Japanese Mythology-A to Z-*, Facts on File Inc., New York, 2004.
- John S. Brownlee, *Political Thought in Japanese Historical Writing from Kojiki (712) to Tokushi Yoron (1712)*, Wilfrid Laurier University Press, Kanada, 1991.
- Joseph Campbell, *Doğu Mitolojisi, Tanrı'nın Maskeleri*, Çev.: Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, İstanbul, 1993.
- H. Byron Earhart, *Japanese Religion, Unity and Diversity*, Wadsworth Publishing Co., California, USA, 1982
- Kristen E. Kvam, *Eve and Adam: Jewish, Christian, and Muslim Readings on Genesis and Gender*, Indiana University Press, USA, 1999.
- Louis G. Perez, *History of Japan*, Greenwood Publishing Group, Incorporated, Westport, CT, USA, 1998.
- Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Din Bilimleri Yayınları, Konya, 2005.
- Sakamoto Tarō & John S. Brownlee, *The Six National Histories of Japan*, UBC Press, 1991.
- Tokumitsu Kyuya, *Kojiki Kenkyu Shi*, Tokyo: Kasama Shoin, 1977.
- Wayne Grudem, *An Introduction to Biblical Doctrine, Systematic Theology*, Inter-Varsity Press, Leicester, England, 2000.
- William Wayne Farris, *Sacred Tetxs and Buried Treasures*, University of Hawaii Press, 1998.
- , *The New Oxford Annotated Bible with Apocrypha*, Introduction, Oxford University Press, USA, 2007.

